

Hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 12 jan. 1950

Mede bestemd voor Stikker, Lieftinck en V.d. Brink.

Een verblijf van circa 14 dagen in Indonesië is te kort om een gefundeerd oordeel te geven over de situatie. Niettemin acht ik het gewenst onder alle voorbehoud een zuiver persoonlijke indruk te geven.

1. In tegenstelling tot verwachtingen in Nederlandse en Indonesische kring is de SO in Indonesië rustig verlopen. Dit heeft zowel op Nederlandse als Indonesische gemeenschap een goede indruk gemaakt. Buitenlandse waarnemers, die als gasten bij de S.O. tegenwoordig waren, hebben stellig een te gunstige indruk meegenomen. Daarmede ware rekening te houden omdat men, indien er een terugslag zou intreden, dit niet snel zal geloven.
2. De aanrakingen die ik met de President en Kabinetsleden van de RIS had waren zeer vriendschappelijk en geven de indruk dat een goede samenwerking met de Indonesische autoriteiten regel is. Men heeft van Indon. zijde stellig de indruk willen wekken dat men een goede verhouding met Nederland wenst.
3. Het kan geen verwondering baren dat na een goede inzet zich spoedig de eerste tekenen van moeilijkheden openbaren. Deze vinden overwegend hun oorsprong in het momenteel bestaande bestuursvacuum waarin tot dusverre nog nauwelijks kon worden voorzien. Intern politieke vraagstukken zullen spoedig in omvang toenemen. De veelal politiek zwakke Negara's en het bij een deel van de huidige RIS-Regering bestaande unitaristische streven kunnen botsingen tengevolge hebben. Deze openbaarden zich reeds bij vaststelling van de TNI-legerleiding, waarbij de Negara invloed tot geringe proporties werd teruggebracht. Dit kan ook moeilijkheden geven bij inpassing van het KNIL in de Indonesische weermacht.
4. Ter bevordering van de goede verhouding tussen Nederland en de RIS is van belang dat Nederland niet gemengd wordt in intern politieke vraagstukken waarmede Indonesië heeft te kampen. Terzake is sterk gedisciplineerd optreden van de Ned. gemeenschap alhier vereist en dient afwijking daarvan met kracht te worden afgewezen. Het zal niet makkelijk zijn dit te verwezelijken omdat uiteraard door de gebeurtenissen der laatste 8 jaren grote geestelijke verwarringen ook in de Nederlandse gemeenschap in Indonesië bestaan en men in Nederlandse kring in Indonesië het beleid van de Ned. Regering zeker niet altijd goed heeft begrepen. Daarbij komt dat er in de Nederlandse en de Indo-Europese gemeenschap veel ressentimenten tegen het door Nederland gevoerde beleid bestaan.
5. Er bestaat een groot gevaar dat de economische moeilijkheden in Indonesië toenemen. Het Regeringsstreven om alle partijen zoveel mogelijk te bevredigen en voor de massa der bevolking aan het Merdeka begrip een complete inhoud te geven, houdt het gevaar in dat realisering van het sociaal wenselijke niet aan het economisch mogelijke wordt aangepast. Ongetwijfeld zijn er Indon. Ministers die dit alles begrijpen doch er is nog geen enkele garantie dat zij een gezond economisch beleid zullen weten op te leggen. Daarbij komt dat het geruime tijd zal duren voordat de cultuurondernemingen in vele streken hun productie weer kunnen hervatten. Plunderingen en roof op ondernemingen zijn niet met een slag tot stilstand te brengen.

6. Verschillende tekenen wijzen er reeds op dat de positie der Nederlandse ambtenaren die naar de RIS zijn overgegaan een zeer moeilijke zal worden. In toenemende mate zal de RIS-Regering zich van eigen functionarissen wensen te bedienen, waarbij waarschijnlijk slechts technisch gespecialiseerde Ned. krachten een duurzame plaats zullen kunnen behouden. Er zijn Indon. Ministers die verklaren dat zij slechts tijdelijk om politieke redenen de Ned. ambtenaren op de achtergrond schuiven en dat een reactie op deze tendens zal volgen. Een gevaar is echter dat men de situatie niet geheel in de hand zal houden en dat teleurgestelde Ned. functionarissen zich zullen terugtrekken. Sociale problemen voor de Nederlanders zullen waarschijnlijk aspecten krijgen die tot dusverre in Indon. niet gekend werden en men moet er op rekenen dat de Indon. Regering geen sociale lasten op zich zal nemen ten behoeve van niet-Indonesiërs.

7. De nieuwe constellatie stelt aan het HC hoge eisen. Dit heeft zijn werkzaamheden in een compleet vacuum moeten aanvangen omdat het gehele overheidsapparaat in Indon. aan de RIS overging. Ongetwijfeld heeft men zijn best gedaan om de HC niet in een leeg huis en een leeg kantoor te laten beginnen, doch de gehele documentatie en informatie waarover een Regering beschikt ontbreekt ten enenmale bij het HC dat op het ogenblik alleen kan teren op de persoonlijke ervaring van een beperkt aantal functionarissen. Een goede samenwerking met de RIS vereist een zorgvuldige personeelspolitiek; een staf van goede experts zal noodzakelijk zijn wil het HC bij de Indon. Regering een adviseurspositie willen verwerven, welke zowel voor Indon. als voor Nederland resultaten zal moeten kunnen afwerpen.

8. Ongetwijfeld zal een groot gedeelte van de Indon. maatschappij blijven doordraaien op basis van de oude traditie. Indien men daarop zou vertrouwen zal men moeten begrijpen dat de positie van Nederland die ongetwijfeld reeds veel geleden heeft nog meer zal achteruit gaan. Behalve aan politiek- en financieel-economische vraagstukken zal veel zorg moeten worden besteed aan het bevorderen van een sociaal en cultureel klimaat waarin het voor Nederlanders aantrekkelijk zal zijn zich in Indonesië te interesseren en anderzijds is dit nodig om de Indonesiërs in Nederland geïnteresseerd te houden.